

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата медичних наук, доцента ШПАКА Сергія Васильовича
на дисертаційну роботу Осадчої Аліни Олександрівни на тему:
«Клініко-експериментальне обґрунтування профілактики основних
стоматологічних захворювань у дітей-спортсменів»,
подану до разової спеціалізованої вченої ради
на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 221 «Стоматологія»

Загальна характеристика роботи та актуальність теми

Дисертаційна робота Осадчої А.О. присвячена вирішенню важливої науково-практичної проблеми сучасної стоматології — підвищенню ефективності профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей, які займаються спортом вищих досягнень. Актуальність обраної теми обумовлена поєднанням двох чинників: з одного боку — стабільно високою поширеністю карієсу зубів і захворювань пародонту в дитячому віці, з іншого — зростаючими фізичними та психоемоційними навантаженнями, характерними для сучасного дитячого спорту.

Наявні наукові дані свідчать про те, що спортивна діяльність може виступати не лише фактором фізичного розвитку, але й тригером функціональних порушень адаптаційних механізмів організму, зокрема імунної та антиоксидантної систем, що безпосередньо впливає на стан тканин порожнини рота. У цьому контексті дисертаційне дослідження є своєчасним і відповідає сучасним напрямкам розвитку стоматологічної науки.

Наукова концепція та дизайн дослідження

Робота побудована на чітко сформульованій науковій концепції, яка ґрунтується на уявленні про багатфакторний характер розвитку стоматологічних захворювань у дітей-спортсменів. Авторкою послідовно

реалізовано трирівневий підхід до вирішення поставлених завдань, що включає клінічний, експериментальний та клініко-лабораторний етапи.

Такий дизайн дозволив не лише зафіксувати особливості стоматологічного статусу дітей-спортсменів, але й простежити патогенетичні механізми розвитку виявлених порушень, а також оцінити ефективність запропонованих профілактичних заходів у коротко- та довгостроковій перспективі. Послідовність етапів дослідження є логічною, методично виваженою та науково обґрунтованою.

Обґрунтованість і достовірність результатів

Достовірність отриманих результатів забезпечена достатнім обсягом клінічних спостережень, коректним формуванням груп порівняння та застосуванням комплексу сучасних методів дослідження. У роботі використано клінічні, біохімічні, біофізичні, молекулярно-генетичні та статистичні методи, що відповідають меті та завданням дослідження.

Особливої уваги заслуговує поєднання експериментальної моделі з подальшою клінічною апробацією результатів, що дозволило підвищити доказовість висновків і уникнути однобічності інтерпретації даних. Отримані результати логічно узгоджуються між собою та не суперечать сучасним уявленням про патогенез стоматологічних захворювань.

Наукова новизна та узагальнюючий характер результатів

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному підході до вивчення стоматологічного здоров'я дітей-спортсменів з урахуванням клінічних, експериментальних і генетично детермінованих чинників. Авторкою розширено уявлення про роль синдрому перетренованості, змін мікроциркуляції, бар'єрної функції слизової оболонки та імунологічної реактивності у формуванні стоматологічної патології.

Важливим науковим результатом є обґрунтування доцільності застосування багатокомпонентного лікувально-профілактичного комплексу,

який впливає на кілька ключових патогенетичних ланок одночасно. Узагальнення отриманих даних виконано на високому методологічному рівні, що дозволяє розглядати результати роботи як цілісну наукову концепцію, а не сукупність окремих спостережень.

Практична значущість і можливості впровадження

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у можливості використання запропонованого лікувально-профілактичного комплексу в системі стоматологічного супроводу дітей, які займаються спортом вищих досягнень. Отримані результати мають прикладний характер і можуть бути адаптовані до умов стоматологічних закладів різного рівня.

Застосування комплексу сприяє покращенню клінічних показників, стабілізації стану тканин пародонта та зниженню інтенсивності каріозного процесу, що підтверджує доцільність його впровадження в практику дитячої та спортивної стоматології.

Оцінка структури та змісту дисертації

Дисертаційна робота Осадчої А.О. має завершену, логічно вибудовану структуру та відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Робота викладена на _____ сторінках машинописного тексту та складається зі вступу, шести розділів основної частини, розділу «Аналіз та узагальнення отриманих результатів», висновків, практичних рекомендацій, списку використаної літератури та додатків.

У **вступі** авторкою обґрунтовано актуальність теми дослідження, що зумовлена високою поширеністю карієсу зубів і захворювань пародонту у дитячому віці та особливостями впливу інтенсивних фізичних і психоемоційних навантажень на організм дітей, які займаються спортом вищих досягнень. Чітко сформульовано мету роботи — *підвищення ефективності лікування та профілактики основних стоматологічних*

захворювань у дітей-спортсменів шляхом розробки та застосування лікувально-профілактичного комплексу, а також визначено завдання дослідження, наукову новизну і практичне значення отриманих результатів. Вступ логічно задає загальну концепцію дослідження та визначає його напрям.

Розділ 1 «Стоматологічний статус спортсменів та особливості профілактики основних стоматологічних захворювань в осіб, які займаються спортом» містить ґрунтовний огляд сучасної наукової літератури. У розділі послідовно висвітлено питання спортивної стоматології, особливості соматичної та стоматологічної патології у спортсменів, зокрема у футболістів, а також сучасні підходи до профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей-спортсменів. Огляд літератури має аналітичний характер, що дозволило авторці обґрунтувати необхідність проведення власних клінічних та експериментальних досліджень і сформулювати невирішені аспекти проблеми.

Розділ 2 «Матеріали та методи дослідження» викладено детально та методично коректно. У ньому описано експериментальні, клінічні, молекулярно-генетичні, біофізичні та статистичні методи дослідження. Авторкою чітко визначено дизайн дослідження, критерії включення та формування груп, що забезпечує відтворюваність і достовірність результатів. Представлений методичний арсенал є сучасним і повністю відповідає поставленим завданням.

Розділ 3 «Поширеність й інтенсивність карієсу зубів і захворювань пародонту у дітей 13–15 років, що займаються спортом вищих досягнень» присвячений клінічному етапу дослідження. У ньому наведено результати порівняльного аналізу стоматологічного статусу дітей-спортсменів і дітей аналогічного віку, які не займаються спортом. Детально проаналізовано показники карієсу зубів, захворювань пародонту та рівень гігієни порожнини рота, що дозволило обґрунтувати виділення дітей-спортсменів у групу підвищеного стоматологічного ризику.

Розділ 4 «Експериментальна оцінка ефективності використання комплексу засобів, запропонованого для профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей-спортсменів» є одним із ключових у роботі. Авторкою використано модель нераціонального харчування та надмірного фізичного навантаження, що дозволило відтворити основні патогенетичні механізми розвитку стоматологічної патології. У розділі послідовно проаналізовано вплив лікувально-профілактичного комплексу на показники карієсу, стан кісткової тканини альвеолярного відростка, біохімічні, гематологічні показники, стан мікробіоценозу та витривалість експериментальних тварин. Матеріал викладено системно й аргументовано.

Розділ 5 «Вивчення асоціації поліморфізму генів, пов'язаних зі спортивною успішністю та ризиком розвитку професійних захворювань у юних спортсменів-футболістів» має виражений міждисциплінарний характер. У ньому наведено результати молекулярно-генетичних досліджень, які дозволили оцінити роль генетичних чинників у формуванні адаптаційних можливостей організму та ризику розвитку стоматологічних захворювань. Розділ логічно доповнює клінічні та експериментальні дані, поглиблюючи уявлення про індивідуальні особливості дітей-спортсменів.

Розділ 6 «Клініко-лабораторна оцінка ефективності запропонованого лікувально-профілактичного комплексу» містить результати клінічної апробації розробленого комплексу у дітей-спортсменів у динаміці спостереження. Авторкою показано позитивний вплив лікувально-профілактичного комплексу на показники карієсу, стан пародонту, гігієну порожнини рота та функціональний стан мікроциркуляторного русла, що підтверджує його практичну доцільність.

У розділі **«Аналіз та узагальнення отриманих результатів»** проведено інтеграцію клінічних, експериментальних та молекулярно-генетичних даних, що дозволило сформулювати цілісне уявлення про патогенез стоматологічних захворювань у дітей-спортсменів і науково обґрунтувати запропонований профілактичний підхід.

Висновки та практичні рекомендації логічно випливають із отриманих результатів, є конкретними, аргументованими та мають прикладне значення для практичної стоматології.

Список використаної літератури є достатнім за кількістю використаних джерел та відповідає тематиці дисертації.

Загалом структура і зміст дисертації свідчать про цілісність наукового задуму, методичну виваженість і завершеність дослідження.

Матеріали дисертації опубліковані в 9 наукових працях, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України (1 стаття у журналі групи А, 3 статті у журналах групи Б), 1 огляд літератури, 4 тези в матеріалах конференцій. Опублікованість дисертації є достатньою, відповідає вимогам МОН України.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації, не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

В процесі рецензування роботи виникли деякі питання до здобувача:

1. Чи можливе, на Ваш погляд, застосування розробленого лікувально-профілактичного комплексу у дітей, які займаються аматорським спортом або мають високий рівень фізичних навантажень без спортивної спеціалізації?

2. Чи вважаєте Ви доцільним використання біофізичних методів оцінки стану слизової оболонки та мікроциркуляції пародонта як скринінгових методів у практиці стоматологічного супроводу дітей-спортсменів?

3. Які напрями подальших досліджень Ви вважаєте найбільш перспективними на основі отриманих результатів?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Осадчої Аліни Олександрівни на тему «Клініко-експериментальне обґрунтування профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей-спортсменів» за актуальністю теми, науковим та

практичним значенням отриманих результатів, їхньою новизною, об'єктивністю та обґрунтованістю висновків відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року, та Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 року, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія.

Рецензент

Доцент кафедри терапевтичної та дитячої стоматології

Одеського національного медичного університету,

к.мед.н., доцент

